

Bert Gevaert

Een nieuwe parel aan de kroon van een onvermoeibare, staalharde Romeinse schrijfmachine

Recensie

Lidewij van Gils, Christoph Pieper, Olga Tellegen-Couperus en Rogier van der Wal, *Cicero*. Elementaire deeltjes 57 (Amsterdam: Amsterdam University Press), 192pp. ISBN 978-94-629-8377-9.

Over Cicero (106-43 v.Chr.) is al veel inkt gevloeid en ook in de AUP-reeks ‘elementaire’ deeltjes kon een boekje over deze beroemde redenaar, filosoof, politicus, advocaat niet ontbreken. Voor wie deze reeks nog niet kent of Jan Papy’s recensie van *Klassieke Literatuur* niet zou gelezen hebben, volstaat te weten dat in één ‘elementair deeltje’ van nauwelijks 10 euro een bepaald onderwerp door een of meerdere specialisten beknopt en toch diepgaand wordt uitgelegd. Als ambitie kan dat tellen!

Dat is in het verleden ook al meerdere keren op bijzondere wijze gelukt, zou dat ook met dit boekje over Cicero het geval zijn? Met twee professoren Latijn (Lidewij van Gils en Christoph Pieper), een specialiste Romeins recht (Olga Tellegen-Couperus) en een classicus-filosoof (Rogier van der Wal) haalde AUP alvast de juiste mensen in huis.

In vier chronologisch opgebouwde hoofdstukken, respectievelijk onderbroken door Cicero als schrijver, advocaat en politicus, wordt een sterke nadruk gelegd op de politieke loopbaan van de grote redenaar. Dat politieke leven focust zich op de strijd

tegen Catilina, de strijd tegen Clodius, de innerlijke tweestrijd van Cicero in zijn keuze voor Caesar of Pompeius, en tot slot zijn laatste, fatale strijd tegen Marcus Antonius. In een achtste hoofdstuk staan de auteurs uitvoerig stil bij het voortleven van Cicero, gevolgd door een lijst van Cicero's overgeleverde werken, een verklarende woordenlijst, aanbevolen literatuur, een literatuurlijst en een index.

Meteen valt het de lezer op dat er geen apart hoofdstuk besteed wordt aan Cicero als redenaar, volgens de auteurs omdat Cicero's 'redenaarschap onlosmakelijk verbonden is met al zijn andere bezigheden' (p.9). Hoewel deze keuze te verantwoorden is en de auteurs voortdurend de loftrumpet steken over Cicero's stijl, voelt het toch als een gemis dat er voor de hedendaagse lezer nergens duidelijk gemaakt wordt wat dan toch die prachtige stijl van Cicero precies inhield. Geen woord over Cicero's humor, die nochtans door Quintilianus geprezen wordt. Geen woord over hoe zijn stijl precies verschilt met die van zijn tijdgenoten. Voor niet-classici blijft het toch moeilijk te begrijpen wat die zogenaamde 'ciceroniaanse' volzinnen precies zijn. Wellicht is het voor diezelfde mensen ook moeilijker om te begrijpen dat Cicero's leermeester Crassus Orator (140-91 v.Chr.) een andere Crassus was dan de vandaag veel beroemdere Marcus Crassus (115-53 v.Chr.), de triumvir. *Mutatis mutandis* geldt datzelfde ook voor een andere spreker uit *De Oratore*, namelijk Marcus Antonius Orator.

Ondanks die kritiek hebben de vier auteurs prachtig werk geleverd en de grote figuur Cicero zeker en vast recht gedaan. In een helder taalgebruik wordt de beloofde beknopte doch diepgravende schets van het leven van Cicero gebracht, met ruime aandacht voor de moeilijke politieke situatie waarin de man van Arpinum leefde. In de biografische hoofdstukken valt voor classici en oudhistorici waarschijnlijk *nihil novi* te ontdekken, maar de tekst leest vlotjes weg en dat komt zeker en vast door de vele goedgekozen tekstfragmenten uit het werk van Cicero zelf, maar ook van zijn tijdgenoten en biografen.

Wat voor sommigen misschien wel vernieuwend is, zijn de hoofdstukken over Cicero als filosoof en als advocaat. Als geen ander slagen de auteurs erin om een aantal hardnekkige clichés over Cicero te ontcrachten: neen, hij was niet zomaar een vertaler van Griekse filosofische teksten, maar bracht ook eigen syntheses en ideeën; neen, hij was geen onbenul op juridisch vlak en had vermoedelijk een grotere kennis van het Romeins recht dan algemeen wordt aangenomen.

Dit boekje, om het met Catullus te zeggen; *quidquid hoc libelli*, is zeker en vast de zoveelste parel aan Cicero's onverwoestbare kroon. Een parel die hij zelf vol trots zou gedragen hebben. In minder dan 200 bladzijden wordt een staalharde, onvermoeibare, emotionele literaire machine tot leven gebracht, waarbij zijn twee echtgenotes, kinderen en geliefde slaaf Tiro niet of nauwelijks een rol spelen. Telkens opnieuw valt het immers op hoe productief de 'laatste voorvechter van de republiek' wel moet geweest zijn, hoe de inkt haast ononderbroken uit zijn pen vloeide: filosofische traktaten wanneer hij niet politiek actief was en politieke redevoeringen wanneer hij geen tijd had voor filosofie. En dan te bedenken dat die productie nog groter zou kunnen geweest zijn, want net zoals zoveel andere klassieke werken doorstonden een aantal teksten van Cicero – o.a. Griekse teksten – de tand des tijds niet. Dit 'elementair deeltje' is een absolute aanrader voor iedereen met een interesse in (Romeinse) geschiedenis en literatuur, maar ook voor politici (in spe) bevat het heel wat bruikbare informatie. Dit fijne boekje bevestigt en bestendigt opnieuw Cicero's reputatie als een van de grootste en belangrijkste auteurs uit de wereldliteratuur.

Bert Gevaert

Bert.Gevaert@sint-lodewijkscollege.be

